

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**ДОНИШКАДАИ ҶУМҲУРИЯВИИ ТАКМИЛИ
ИХТИСОС ВА БОЗОМЎЗИИ КОРМАНДОНИ
СОҶАИ МАОРИФ**

**Кафедраи методикаи таълими фанҳои
ҷамъиятӣ-гуманитарӣ**

**БАРНОМАИ
ТАЪЛИМИ КУРСИ ТАКМИЛИ ИХТИСОСИ
ОМЎЗГОРОНИ ФАНИ ЗАБОН ВА АДАБИЁТИ
ТОҶИК**

Бо қарори Шурои олимони Донишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф аз 30.09.2024, №9/8-29 тасдиқ карда шудааст.

Мураттибон:

Ш. Рустамшоҳ- номзади илмҳои филологӣ, директори ФДҶТИБКСМ дар ш. Кӯлоб;

Б. Неъматова - омӯзгори калони кафедраи методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ- гуманитарии ДҶТИБКСМ;

Ҳ. Ҳалимова- омӯзгори калони кафедраи методикаи таълими фанҳои гуманитарии ДҶТИБКСМ

Муқарризон:

Гуламадов Файз-доктори илмҳои педагогӣ, муdiri шуъбаи педагогика ва таҳсилоти муосири Академияи таҳсилоти Тоҷикистон;

Ҳайдаров Б.-мутахассиси маркази ҷумҳуриявии таълимӣ- методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Муҳаррир:

Ёрмуҳаммадзода Ш. (н.и.ф.) - муовини ректор оид ба корҳои таълимию методии ДҶТИБКСМ.

Барномаи таълимии мазкур тибқи стандартҳои фанҳои забон ва адабиёти тоҷик таҳия гардидааст. Он алоқамандии пайвастаи машғулиятҳои бо барномаҳои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ таъмин менамояд.

Дар барномаи мазкур оид ба навгониҳо, роҳҳои мувофиқи истифодабарии усулҳои фаъоли муосири таълим, технологияи инноватсионӣ, эҷодкории хонандагон дар замони муосир, истифодабарии тестҳо дар ҷараёни таълим ва корҳои инфиродӣ дар муносибати босалоҳият ба таълим аҳамияти махсус дода шудааст. Ҳамчунин, дар барнома мавзӯҳои алтернативӣ ба ниёзи омӯзгорон оварда шудааст.

Барнома барои шунавандагони курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорони фанҳои забон ва адабиёти тоҷик тавсия мегардад .

ДУШАНБЕ – 2024

ПЕШГҲТОР

Дар шароити кунунии Тоҷикистон вобаста ба талаботи бозори меҳнат ва инкишофи босуръати муносибатҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарогирии ҳар чӣ бештари воситаҳои ахборӣ (интернет, телевизион ва ғайра) танҳо бо донишу мусаллаҳ будан кифоя нест. Дар амал татбиқ намудани донишу малакаҳо муҳимтарин роҳи иҷтимоишавии наврасону ҷавонон ва ноил шудан ба натиҷаҳои дилхоҳ ба шумор меравад.

Барномаи таълимии курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорони фанни «Забон ва адабиёти тоҷик» дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Барномаи касбинтихобкунии ҷавонони муассисаҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қарори мушовараи Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28.11.2015 № 30/26 ва Низомномаи намунавии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мураттаб гардидааст.

Барномаи таълимии мазкур барои курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорони фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар ҳаҷми 36 соат (14 соат – назариявӣ, 22 соат – амалӣ) таҳия шудааст.

Мақсади асосии барнома баланд бардоштани маҳорати касбии омӯзгорони фанни забон ва адабиёти тоҷик тавассути ошноӣ бо дастовардҳои нави олимони соҳаи филология ва роҳу усулҳои нави таълим, методҳои умумӣ ва хусусии таълими ин фанҳо дар синфҳои ҷудогона бо истифодаи тарзҳои нави инноватсионии таълим мебошад.

Барномаи мазкур бо муносибати босалоҳият ба таълим ба роҳ монда шуда, аҳамияти хоса дорад.

Шунавандагони курсҳои тақмили ихтисос дар ҷараёни таълим аз сийёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф, аснодҳои меърию ҳуқуқии фаъолияти муассисаҳои таълимӣ ва амсоли инҳо маълумот мегиранд. Онҳо дар рафти курс аз воситаҳои нави иттилоотӣ огоҳ шуда, роҳҳои истифода намудани онҳоро меомӯзанд.

Дар таҳияи барнома бештар методҳои интерактивӣ ҳамчун замина ба инобат гирифта шудаанд, ки онҳо истифодаи роҳу усулҳои гуногуни таълимро тақозо менамоянд. Зеро азҳудкунии тарзу усулҳои гуногуни таълим ва муқоисаи онҳо ба омӯзгор имконият медиҳад, ки барои баланд бардоштани маънавияти хонандагон роҳҳои зиёдеро интихоб кунад, то тавассути онҳо савияи дониши шогирдонро ба андозаи имкон мукамал ва афзун созад.

Дар барнома омӯзгорон бо вазифа ва мазмуни курс; роҳу усул ва шаклҳои гуногуни ташкили машғулиятҳо аз фанни забон ва адабиёти тоҷик; зинаҳои гуногуни омӯзиши ин фанҳо; робитаи фанҳои мазкур бо дигар фанҳои таълимӣ; ҳалли масъалаҳои фарҳангӣ; ҳаёт ва фаъолияти адибони барҷастаи классикиву муосир ва мероси илмиву адабии онҳо; таҳлили ҷумлаҳо ва амсоли инҳо ошно мегарданд. Инчунин, дар барнома оид ба масъалаҳои ташаккули маҳорати касбӣ ва педагогии омӯзгорон диққати махсус дода шудааст.

Мақсад ва вазифаи таълими фанни забони тоҷикӣ дар КТИ ин аст.

Фанни мазкур бояд:

- рушди малакаҳои забонӣ, тарғиби мероси фарҳангӣ ва дар ҳифзи забони модарӣ масулият ҳис намоянд;
- роҳҳои самаранок истифода намудани дастовардҳои илмӣ-методӣ, таҷрибаҳои пешқадами педагогиро дар раванди тадрис татбиқ намояд;
- қоидаҳои асосии грамматика ва сарфу наҳви забони тоҷикиро омӯзанд;
- принципҳои илмиву пайдарҳамӣ ва фаҳмо будани маводи таълимиро тақвият бахшад;
- маҳорату малакаи дар соҳаҳои гуногуни фаъолият ва ҳаёти ҷамъиятӣ андухтаи худро сайқал диҳад;
- инкишоф додани қобилияти эҷоди матнҳои гуногун (иншо, ҳикоя, нома) кӯшиш намоянд;
- истифодаи дурусту мақсадноки воситаҳои нави иттилоотӣ, усулҳои ҷаҳол ва интерактивии таълимиро омӯзонад;
- донишҳои доир ба омӯзиши қисматҳои таркибии фонетика, калима (луғат), калимасозӣ, морфология, синтаксис, услуб (тарзи баён), имло ва аломатҳои китобат гирифтаи омӯзгоронро ба низом дарорад;
- робитаи дигар ҷанҳоро таъмин намояд ва ҳоказо.

Қор бо инкишофи нутқи гуфториву навиштории шунавандагон дар тамоми ҷараёни таълими фанни забони тоҷикӣ амалӣ мегардад.

Вазифаҳои мураккаби таълими забон дар доираи фанни забони тоҷикӣ баррасӣ мегарданд.

Адабиёти тоҷик таърихи беш аз ҳазорсола дошта, омӯзиши зиндагиномаи адибон бо гузориши фаъолияти иҷтимоӣ ва адабии эшон аз рӯкнҳои муҳими таълими он маҳсуб меёбад.

Муҳимтарин вазифаи таълими адабиёт омода кардани омӯзгорон барои истифода аз мероси гаронбаҳову пурқиммати адабии гузаштаву муосир, дарёфти завқи маърифату шинохти онҳо мебошад. Ба ин маънӣ, ҳангоми ба ҷо овардани ин вазифаҳо 3 натиҷаи муҳим ба даст меояд:

1. Шунавандагон дар рафти машғулиятҳо бо маънавиёт, ҷаҳонбинӣ, забон, мазмун ва сохтори шаклию ҳунарии мероси гузаштагон аз наздик ошно мегарданд.

2. Онҳо барои минбаъд вусъат додани мутолиаи осори гузаштагон аз наздик ошно мегарданд;

3. Барои шогирдони оянда дастовардҳои адабии гузаштагонро пос нигоҳ медоранд.

Мақсади асосии таълими адабиёт тарбияи ҳудогоҳии миллӣ ва тарбияи ватанхоҳӣ мебошад. Вусъат додани ҷаҳонбинии хонандагон дар фазои гуногунрангии таърихӣ ва вусъати ҷуғрофӣ вазифаи дигари таълими адабиёт аст. Аз мавқеи фарогирии умумии вазифаҳои таълим дар ҷараёни тадриси адабиёт метавон 3 натиҷа ба даст овард:

1. Қироат ва фаҳму дарки асари адабӣ.

2. Ба маънои сухан сарфаҳм рафтан аз мавқеи санъатҳои бадеӣ, маҷозу рамзиёт, тамсилот ва вазну қофия.

3. Омодагӣ барои шинохт ва таҳлили асари адабӣ аз ҷиҳати мазмун, маъно, ғоя, нақшҳои ҳунари (образҳо), сужет ва дигар унсурҳои мазмун ва шакли асари адабӣ.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҳангоми таълими фанни забон ва адабиёти тоҷик омӯзгорон ба такмили ихтисос дар самтҳои зерин ниёз доранд:

- мувофиқати талаботи стандартҳо бо китобҳои дарсӣ ва таҳияи нақшаи дарс дар асоси онҳо;

- тартиб додани саволу супоришҳо барои хондан бо мақсади дарки маънӣ, муайян намудани ахбори зарурӣ, таҳлили ҳодисаҳои матн ва муқоисаи онҳо ба ҳаёт;

- ҳосил кардани малакаҳои эҷодкорӣ, амсоли навиштани нақли хаттӣ, иншо, эссе ва ҳикоя;

- рушди малакаҳои таҳлили матнҳо ва эҷоди фикру ақидаҳо дар шакли дақиқ ва мантиқ;
- ҳосил кардани малакаю маҳорати шунидан ва таҳлили ахбори шунда, хулосабарорӣ ва посух додан ба саволу супоришҳо;
- тарзи муаррифӣ ва машқи унсурҳои грамматикӣ имлоӣ;
- воситаҳои самараноки омӯзиши луғатҳо;
- арзёбии фаъолияти таълимӣ хонандагон ҳангоми навиштан, хондан, гуфтан, машқи имло ва луғатомӯзӣ;
- арзёбии фаъолияти таълимӣ хонандагон ҳангоми баёни ҳаёт ва фаъолияти адибон;
- таълими ҳамгирои унсурҳои забон ва адабиёти тоҷик;
- банақшагирӣ ва истифодаи бозиҳои дидактикӣ аз ҷанҳои забон ва адабиёти тоҷик.

1.Мақсади таълим-мақсадҳои мушаххаси таълимие, ки барои ҳосил шудани салоҳиятҳои муайян равана шудаанд.

2.Мавзӯ ва мундариҷаи таълим – дар ин фасл мавзӯҳо ва мундариҷае, ки тавассути азхуд кардани онҳо омӯзгор ба мақсади таълим ноил гашта, ба ин восита салоҳияти муайяно ҳосил мекунад, ҷой дода шудаанд.

3.Фаъолияти таълим – аз фаъолиятҳои таълимӣ тавсияшаванда, ки тавассути он мавзӯ ва мундариҷа азхуд карда шуда, таҳлилу баррасӣ меёбанд, иборат аст. Фаъолиятҳо вобаста ба шароит ва мавод тағйир дода мешаванд.

4.Вақт – ченаки эҳтимолие, ки барои ноил шудан ба мақсад мусоидат мекунад, пешниҳод мегардад.

Талаботи барнома:

Шунавандагони курси такмили ихтисоси омӯзгорони фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар анҷоми курс салоҳиятҳои зеринро ташаккул дода метавонанд:

- дар асоси Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон, барномаи фанҳои забон ва адабиёти тоҷик, китобҳои дарсӣ ва маводи таълимӣ – нақшаҳои тақвими ва дарсӣ таҳия менамоянд;

- методҳои муосири такмили малакаҳои хонандагонро дар самтҳои бурро хондан, қироат барои дарки маънӣ ва мақсади асосии матн, таҳлили ахбор ва хулосабарориро истифода бурда, дар асоси онҳо саволу супориш тартиб медиҳанд;

- навгониҳои дар соҳаи педагогика ва психология омӯхташонро дар амал татбиқ менамоянд;

- методҳои муосири такмили малакаҳои хонандагонро дар хушнавӣ, навиштани диктант, нақли хатӣ, иншо, эссе, ҳуҷҷатҳои расмӣ-коргузорӣ, ҳикоя, очерк, повест, роман, дoston ва амсоли инҳо истифода бурда, дар асоси онҳо саволу супоришҳо омода месозанд;

- методҳои муосири такмили малакаю маҳорати хонандагонро дар озодона баён намудани фикр ва ҳангоми гуфтор риоя кардани қоидаҳои забони адабӣ, таҳлилу хулосабарорӣ, тақвият додани фикр тавассути ахбори хондаю шунида, дониши ҳосилшуда ва савол гузоштан истифода мебаранд;

- асосноккунии мафҳум ва ҳодисаҳоро дар таълими мавзӯҳои забон ва адабиёти тоҷик, мутобиқи талаботи стандарт ва барномаи таълимии ба муносибати бо салоҳият нигаронидашуда, ба роҳ монда метавонанд;

- ҳангоми интиҳоби мавзӯҳо, арзишҳои ахлоқӣ, маърифатӣ, завқӣ, эстетикиро ба назар мегиранд;

- арзёбии ҳаёт ва ҷаҳолияти адибони гузаштаву муосирро меомӯзанд;

- ба омӯзиши лаҳзаҳои хаёлангезу андешапарвари асарҳои халқӣ, ки дар воқеияти табиӣ, тасвирҳои хаёлии ҷолиб, нишонаҳои асотирии қадим инъикос ёфтаанд, диққат медиҳанд;

- воситаҳои арзёбии фаъолияти таълимии хонандагонро ҳангоми хондан, навиштан, гуфтан, таҳлил, машқи рӯкҳои грамматика истифода мебаранд;

- дар асоси ҳамгироии рӯкҳои забонмӯзӣ ва адабиётшиносӣ саволу супоришҳои таълимӣ таҳия карда, воситаҳои арзёбии онҳоро муайян мекунад ва ҳоказо.

Ба ин маънӣ, фасли «Методикаи таълими фан» аз қисмҳои: а) такмили маҳорати касбӣ; б) таъмини дидактикии ҷараёни таълим ва методикаи умумию хусусии таълими фан иборат буда, он фанҳои забон ва адабиёти тоҷикро дар бар мегирад.

Барномаи методикаи таълими фан аз чор фасл иборат аст: 1) концепсияи таълими фан; 2) нақшаю барномаи таълими фан; 3) воситаҳои арзёбии курс; 4) адабиёти тавсияшаванда.

Дар рӯйхати адабиёти истифодашаванда адабиёти марбут ба мақсаду маром ва масъалаҳои таълими фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дахлдошта тавсия дода мешаванд.

Азхудкунии барнома тавассути санҷиши тестӣ ба воситаи компютер арзёбӣ карда мешавад.

Пас аз хатми курс шунаванда бояд:

- моҳияти сиёсати давлат дар соҳаи маориф;
- асосҳои назариявӣ ва амалии психологияи педагогӣ;
- истифодаи технологияи инноватсионӣ дар омӯзиши фанҳои забон ва адабиёти тоҷик;
- моҳият, хусусиятҳо ва усулҳои таҳқиқоти илмиро донад.

Ба салоҳиятҳои зерин бояд ноил гардад:

- фаъолияти касбии хешро бо мақсади такмил ва баланд бардоштани малакаи касбӣ таҳлил карда тавонад;

- аз уҳдаи гузаронидани мониторинги сифати дониши хонандагон барояд;
- фаъолияти мустақилонаи хонандагонро ҳангоми кор бо «Технологияи информатсионӣ-коммуникатсионӣ» ба роҳ монда тавонад;
- барномаҳои таълимии иловагии фанҳои забон ва адабиёти тоҷик ва банақшагирии дарсҳоро дар асоси технологияҳои инноватсионӣ тартиб дода, арзёбӣ намояд;
- саволномаҳои аттестатсияи ҷамъбасти (рейтинг, санҷиш, имтиҳон), олимпиада ва викторинаро мустақилона тартиб дода, омода сохта тавонад;
- маводи таълимӣ-методӣ ва дидактикии оид ба таълими фанҳои забон ва адабиёти тоҷик бударо бо истифода аз ТИК таҳия карда тавонад;
- дар асоси донишҳои назариявӣ таҳқиқот гузаронида тавонад.

Малакаи зеринро бояд дошта бошад:

- технологияи муосири педагогии таълими фанҳои забон ва адабиёти тоҷик;
- истифодаи технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионӣ барои ҳалли барномаҳои касбӣ;
- методологияи тарзи истифодаи ТИК дар фан.

**Нақшаи
таълимии курси такмили ихтисоси омӯзгорони фанҳои забон
ва адабиёти тоҷик**

№	Қисматҳои барнома	Миқдори соат		
		Ҳамагӣ	Назариявӣ	Амалӣ
1	Тахассус, методикаи таълими фан	36	14	22
2	Менечменти сиёсӣ	2	2	-
3	Педагогикаи ва психологияи касбӣ	6	2	4
4	Технологияи иттилоотӣ	4	1	3
Ҳамагӣ		48	19	29

**Нақшаи
тақвими курси тақмили ихтисоси омӯзгорони фанни
забон ва адабиёти тоҷик**

№	Қисматҳои барнома	Миқдори соатҳо		
		Ҳамагӣ	Назариявӣ	Амали
I.	Таҳассус, методикаи таълими фан	36	14	22
1	Моҳияти омӯзиши забони адабии ҳозираи тоҷик. Мақоми давлатӣ гирифтани забони тоҷикӣ. Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ	2	1	1
2	Забон ва адабиёт ҳамчун фанни таълимии муассиса. Таҳлили илмӣ–методии мазмун ва сохтори китобҳои дарсӣ	2	1	1
3	Мазмун ва мундариҷаи барномаи таълимии фан. Талаботи барнома	2	1	1
4	Тадриси дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик тибқи муносибати босалоҳият ба таълим. Усули сезинагии таълим	2	1	1
5	Банақшагирии дарс дар асоси муносибати босалоҳият ба таълим. Мақсадгузори дар асоси салоҳиятҳо	2	1	1
6	Методҳои таълими фанни забон ва адабиёти тоҷик дар муносибати босалоҳият ба таълим	2	1	1
7	Арзёбии ташаккулдиҳанда ва воситаҳои он дар раванди дарсҳо	2		2
8	Хусусиятҳои фарқкунанда дар	2	1	1

	муносибати босалоҳият ба таълим			
9	Тафаккури интиқодӣ дар раванди дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик.	2	1	1
10	Истифодаи усулҳои ҷаҳол ва интерактивии таълим (УФТ) дар раванди дарс.	4	1	3
11	Методикаи омӯзиши ҷанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфҳои 5 ва 6	2	1	1
12	Методикаи омӯзиши ҷанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфи 7-8	2	1	1
13	Методикаи омӯзиши ҷанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфи 9-10	2	1	1
14	Роҳҳои омӯзиши таҳлили ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва тобеъ	2	1	1
15	Роҳҳои омӯзиши ҷинсҳои адабӣ, умумият ва фарқияти онҳо	2		2
16	Таълими баҳрҳои арӯз ва рукнҳои солими он дар дари адабиёт	4	1	3
Мавзӯҳои иловагии алтернативӣ				
1.	Тарзи омӯзиши ҳаёт ва эҷодиёти адибони муосир, ва фарзандони фарзонаи халқи тоҷик дар синфи 11	2	1	1
2.	Тарзҳои гузаронидани таҳлил ва намудҳои он (фонетикӣ, морфологӣ ва синтаксисӣ)	2		2
3.	Педагогикаи хонандамеҳвару омӯзгор-меҳвар ва моҳияти онҳо.	2	1	1
4.	Эссе ва роҳҳои омӯзиши он дар муассиса.	2	1	1
5.	Роҳҳои ташаккули салоҳиятҳои забонӣ ва иртиботӣ дар раванди дарс. Мафҳуми салоҳиятҳои ҷанӣ ва асосӣ дар таълим	2	1	1
6.	Нақш ва вазифаҳои кабинетҳои таълимӣ дар таълими ҷан	2	1	1

7.	Ҳуҷҷатнигорӣ дар фанни забон ва адабиёти тоҷик	2	1	1
Ҷамағӣ		14	6	8

МЕТОДИКАИ ТАЪЛИМИ ФАНҶОИ ЗАБОН ВА АДАБИЁТИ ТОЧИК (36 СОАТ).

Мавзуи 1. Моҳияти омӯзиши забони адабии ҳозираи тоҷик. Мақоми давлатӣ гирифтани забони тоҷикӣ. Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ. Пайвандгари наслҳои имрӯзу фардо ба ҳисоб рафтани забони ҳар як халқу миллат. Забон – омили асосии рушди миллат ва таърихи зиндагии он. Тӯли садсолаҳо ҳамчун забони муоширати байни қавмҳо ва халқҳои гуногун қарор доштани забони ноби тоҷикӣ. Ҳамчун забони дарбори ҳокимон истифода шудани забони тоҷикӣ дар аҳди Сомониён ва ҳатто баъд аз он. Барои ташаккул ва рушди минбаъдаи забони давлатӣ ва меъёрҳои адабии он заминаҳои мусоид фароҳам овардани Истиқлолияти давлатӣ.

Сабабҳои омӯзиши забони адабии ҳозираи тоҷик. Аҳамияти забондонӣ дар шароити кунунӣ. Забони тоҷикӣ ва мақоми давлатӣ гирифтани он. Имлои нави забони тоҷикӣ. Алифбо, тартиб ва номи ҳарфҳои забони тоҷикӣ. Имлои садоноку ҳамсадоҳо. Аз сатр ба сатр гузаронидани ҳиҷои калима. Имлои ҳиссаҳои мустақили нутқ – исм, сифат, шумора, ҷонишин, феъл (сифати феълӣ, феъли ҳол) ва зарф. Имлои ҳиссаҳои ёридиҳандаи нутқ – пешоянд, пасоянд, пайвандак, ҳиссаҷа ва нидо. Имлои калимаҳои тақлидӣ ва тасвирӣ.

Меъёри навишти ҳарфи «у» ва «ӯ» (навишти ҳарфи «у» бар ивази ҳарфи «ӯ» пеш аз ҳарфи «ҳ» ва ь (сакта). Роҳҳои азхудкунӣ ва истифодаи забони давлатӣ (тоҷикӣ) дар ҳаёти ҷомеа, аз он ҷумла, дар муассисаҳои соҳаи маориф. Шарҳу тафсири номаи табрикотии Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба муносибати Рӯзи забон.

Дарси амалӣ. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон роҷеъ ба моҳияти омӯзиши забони адабии ҳозираи тоҷик ва

мақоми давлатӣ гирифтани забони тоҷикӣ. Баҳсҳо дар атрофи имлои нави забони тоҷикӣ ва қоидаҳои он. Аҳамияти забондонӣ дар шароити кунунӣ. Бузургон дар ситоиши забон. Меъёри навишти баъзе ҳарфҳо, аз қабилӣ ҳарфҳои «у» ва «ӯ» пеш аз ҳарфи «х» ва ь (сакта) (аз таҷриба).

Мавзӯи 2. Забон ва адабиёт ҳамчун фанҳои таълимии муассиса. Таҳлили илмӣ - методии мазмун ва сохтори китобҳои дарсӣ.

Забон – одитарин зуҳурот ва нишони мавҷудияти ҳар як миллат. Муҳаббат ба забони модарӣ – як ҷузъи муҳаббат ба Ватан. Мақоми адабиёт дар ташаккули инсон, афзоиши маънавият ва ҷаҳонбинӣ, сарвати рӯҳӣ ва покизагии ахлоқ, тақомули ҳисси ватандӯстӣ, гуманизм, покҷидонӣ, меҳнатдӯстӣ, масъулият-шиносӣ. Вазифаҳои маърифатӣ, тарбиявӣ ва эстетикӣ адабиёти бадеӣ. Мавқеи адабиёт дар байни фанҳои таълимии ҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, литсею коллеҷҳо ва донишкадаву донишгоҳҳо.

Мақсад, вазифа ва методҳои омӯзиши адабиёт дар ҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, аҳамияти ҷамъиятии забон ва адабиёт ҳамчун ашёи таълим. Сохт ва мундариҷаи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷик. Манбаъ ва сарчашмаҳои асосии методикаи забон ва адабиёт. Ҷамъбасти таҷрибаи омӯзгорони пешқадам, навоар ва «Омӯзгори сол». Дар ҷараёни омӯзиш инкишоф додани малакаи дарқунӣ, маданияти нутқи даҳонӣ ва хаттии шунавандагон. Корҳои беруназсинфӣ ва беруназӣ доир ба забон ва адабиёти тоҷик.

Тарзи таҳлили мазмун ва мундариҷаи китоби дарсӣ. Сохтори китобҳои дарсӣ. Мазмун ва мундариҷаи китобҳои дарсӣ. Мувофиқати китобҳои дарсӣ бо барномаи таълимӣ ва стандарти давлатии таҳсилот. Баёни мавзӯҳо дар китобҳои дарсӣ. Риояи алоқамандии мавзӯҳо дар китобҳои дарсӣ. Алоқамандии байниҳамдигарии мавзӯҳои

китобҳои дарсии синфҳои алоҳида. Робитаи дохилифаннӣ ва байнифаннии мавзӯҳо дар барномаи таълимӣ ва китобҳои дарсӣ. Ба назаргирии синну соли хонанда дар баёни мавзӯҳои таълимии китобҳои дарсӣ дар синфҳои алоҳида. Ба хонандагон дастрас будани мазмуни маводи китобҳои дарсӣ, таҳлили моҳияти таълимию методии китоби дарсӣ ва таҳлили маводи аёнии китобҳои дарсӣ. Мафҳумҳои асосии истифодашуда дар китоби дарсӣ. Методикаи ташаккули мафҳумҳои асосӣ. Ороиши китоби дарсӣ. Таҷрибаҳо, намоишҳо ва номгӯи корҳои беруназсинфӣ ва беруназӣ. Мавҷудияти адабиёти методӣ ва тарзи таълими фан.

Дарси амалӣ. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба мавзӯи «Забон ва адабиёт ҳамчун фанни таълимии» ва мазмун ва сохтори китобҳои дарсӣ, алоқамандии байниҳамдигарии мавзӯҳо, робитаи дохилифаннӣ ва байнифаннии мавзӯҳо дар китобҳои дарсӣ (дар асоси таҷриба ва китобҳои дарсӣ, ки бевосита аз онҳо истифода менамоянд). Дар дарсҳо риоя намудан ба робитаи байни фанҳо, минҷумла фанҳои забон ва адабиёти тоҷик. Дар алоқамандии ин фанҳо доир намудани дарсҳо (аз таҷриба). Баён намудани мулоҳизаҳо доир ба мазмун ва сохтори китобҳои дарсӣ (шифоҳӣ ва хаттӣ).

Мавзӯи 3. Мазмун ва мундариҷаи барномаи таълимии фан. Талаботи барнома

Таҳлили ҷабҳаҳои илмӣ-методии барномаҳои таълими фанҳои забон ва адабиёти тоҷик. Муқоисаи барномаи нави таълимии фанҳои номбурда бо барномаҳои пешин: афзалият ва норасоӣҳои онҳо. Таҳлили мазмун ва мундариҷаи барномаҳои нави фанҳои забон ва адабиёти тоҷик. Риояи принципҳои илмиву пайдарҳамӣ ва фаҳмо будани маводи таълим бо риояи талаботи педагогӣ ва равшаншиносӣ методӣ. Марҳилаҳои таълими фанни адабиёт (дарсҳои хониши адабӣ дар синфҳои V-VII ва

дарсҳои таърихи адабиёт дар синфҳои VIII-XI). Мақсад ва вазифаҳои таълими фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар муассиса тибқи талаботи аснодӣ, ҳуқуқӣ ва стандарти давлатии таҳсилот ва ҷомеа. Муҳокимаи нақшаҳои намунавии таълимии муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ.

Омӯзгор баъди шиносӣ бо мавзӯи номбурда бояд дорои дониш, малака ва маҳоратҳои зерин гардад:

–дар асоси Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва барномаи таълимӣ аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик нақшаи тақвими-мавзӯӣ ва нақша-конспекти намунавӣ таҳия карда тавонад;

–ҳангоми таълими фанни забони тоҷикӣ методикаи муносири таълим: бурро хондан; дарки маънӣ ва мақсади асосии матн; таҳлили ахбор; хушнавӣ; навиштани диктант (имло), нақли хатӣ, иншо, ҳуҷҷатҳои расмӣ ва коргузори; озодона баён намудани фикр ва ҳангоми гуфтор риоя кардани қоидаҳои забони адабӣ; таҳлилу хулосабарорӣ ва тақвият додани фикр тавассути ахбори хонда ва шунида; таҳлили маводи фонетика, морфология ва синтаксис; мавзӯҳои дарсҳои «Инкишофи нутқи мураттаб» ва амсоли инҳоро тибқи саволу супоришҳои таълимӣ таҳия карда, воситаҳои арзёбии онҳоро муайян карда тавонад;

–ҳангоми таълими фанни адабиёти тоҷик: такмили донишҳои зарурии хонандагон дар бораи адибони гузаштаву муосир; ҳамбастагии фанҳои забон ва адабиёти тоҷик; зиндагиномаи адибон ва мероси адабии онҳо; ташаккули фаҳмиши илмӣ хонандагон дар бораи назм ва наср; инкишофи малакаю маҳорати аз ёд кардани порчаҳои назмиву насрӣ, дар хонандагон бедор кардани кӯшишу ғайрат, меҳнатдӯстӣ, ватанпарварӣ, ахлоқи ҳамида, ҳисси эҳтиром ба падару модарон, устодон, пиру барно ва ашхоси аз худ калонсол; инкишофи қобилияти амалӣ, фикрӣ ва эҷодӣ; қироат ва фаҳму дарки асари бадеӣ аз мавқеи савтиёт, калима ва таркибот, ҷумла ва мафҳумҳои матни асари адабӣ; фаҳми маъноии сухан аз мавқеи санъатҳои

бадеӣ, маҷозу рамзиёт ва тамсилот; шинохти вазну қофия; таҳлили асари бадеӣ аз ҷиҳати мазмун, маъно, ғоя, нақшҳои ҳунари (образҳо), сужет ва дигар унсурҳои мазмун ва шакли асари адабиӣ; луғат ва мафҳумҳои адабиёро ба эътибор гирад ва ҳоказо.

Мавзӯи 4. Тадриси дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик бо муносибати босалоҳият ба таълим. Усули сезинагии таълим.

Аҳамияти гузариш ба муносибати босалоҳият ба таълим. Сабабҳои ворид намудани тағйирот ба муносибати нави таҳсилот: моҳият, дастовард ва норасоӣҳо. Хусусиятҳои фарқкунандаи муносибати бо салоҳият ба таълим. Таълими хонандамехвар ё таълиме, ки ба ташаккули шахсияти хонанда нигаронида шуда. Минтақаҳои актуалӣ ва наздиктарини инкишоф. Назарияи гуногунии зеҳн.

Моделҳои сезинагии таълим ва моҳияти он. Мулоҳизакорона ба нақша гирифтани дарс ва тавассути модели сезинагӣ ба мақсад расидани омӯзгор.

Дарси амалӣ. Фикру ақидаҳои шунавандагон доир ба муносибати босалоҳият ба таълим. Маънидод намудани сабабҳои ворид намудани тағйирот ба низоми таҳсилот. Роҳбаладии омӯзгор дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик ҳангоми гузаштан ба муносибати босалоҳият ба таълим. Таҳия намудани нақшаи дарси яксоата бо модели сезинагии таълим.

Мавзӯи 5. Банақшагирии дарсҳо дар асоси муносибати босалоҳият ба таълим. Мақсадгузорӣ дар асоси салоҳиятҳо.

Соҳтори стандарти фанни забони модарӣ ва адабиёти тоҷик. Соҳтори нақшаҳои тақвимӣ-мавзуии фанҳои забони модарӣ ва адабиёти тоҷик. Кор бо стандарт, китобҳои дарсӣ ва замимаҳои забони модарӣ ва адабиёти тоҷик. Баъзе масъалаҳои ташкили раванди таълим мувофиқи стандартҳои нав. Вазифаи хонагӣ аз фанҳои номбурда, дар

муносибати босалоҳият ба таълим. Нақшаи маҷлиси падару модарон оид ба муносибати таълими нав. Мақсадгузорӣ дар таълим. Мутобиқи проблемагузорӣ, ҳадафнок гардидани муносибати бо салоҳият ба таълим.

Дарси амалӣ. Фикру ақидаҳои шунавандагон дар бобати банақшагирии дарсҳо дар муносибати босалоҳият ба таълим. Таҳияи дарси яксоата тибқи муносибати босалоҳият ба таълим. Муайян намудани салоҳиятҳои забонӣ ва иртиботӣ ва мақсадҳои мавзӯ. Истифодаи технологияи нави иттилоотӣ дар таълими фанҳои забон ва адабиёти тоҷик. Шунавандагон тарзи гузаронидани дарсҳои забон ва адабиёт тибқи муносибати босалоҳият ба таълимро нишон медиҳанд.

Баён намудани фикру ақидаҳо роҷеъ ба муносибати бо салоҳият ба таълим ва натиҷагирии дарсҳо (аз таҷриба).

Мавзӯи 6. Методҳои таълими фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар муносибати босалоҳият ба таълим.

Маълумоти умумӣ дар бораи технология ва методҳои умумии таълим дар муносибати босалоҳият ба таълим. Технологияи таълими хонандамехвар дар дарси забон ва адабиёти тоҷик ва таълими лоиҳавӣ дар дарсҳо. Технологияи таълими интерактивӣ. Роҳу усули машғулиятҳои дунафарӣ ва гурӯҳӣ дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик. Тарзи гузаронидани лаҳзаҳои дамгирӣ дар дарсҳои номбурда. Истифодаи методҳои таълими фанни забон ва адабиёти тоҷик дар муносибати босалоҳият ба таълим.

Дарси амалӣ. Роҳу усулҳои ба хонандагони муассасаҳои таҳсилоти миёнаи умумии ҷумҳурӣ таълим додани методҳои ҳозиразамон. Шарҳу маънидод намудани усулҳои гуногун ва истифодаи дурусти онҳо дар дарс. Бо мисолҳо шарҳу тавзеҳ додани тарзу роҳҳои ба хонандагон фаҳмонидани методҳои номбурда (аз таҷриба).

Мавзуи 7. Арзёбии ташаккулдиҳанда ва воситаҳои он дар раванди дарсҳо.

Маълумот дар бораи арзёбӣ. Мақсадҳои арзёбӣ. Мавқеи арзёбӣ дар раванди таълим. Усул ва воситаҳои арзёбӣ. Арзёбии ташаккулдиҳанда. Усул ва воситаҳои арзёбии ҷамъбасти. Ба таври тафриқавӣ ба нақша гирифтани мақсад, вазифа ва фаъолиятҳои таълим, мувофиқи ниёзи хонандагон. Омода намудани нақшаи яксоатаи дарс ва арзёбӣ намудани он.

Дарси амалӣ. Фикру ақидаҳои шунавандагон доир ба арзёбии муносибати бо салоҳият ба таълим. Мақсад ва вазифаҳои арзёбӣ дар таълими фанни забон ва адабиёти тоҷик. Андешаҳо роҷеъ ба арзёбии ташаккулдиҳанда ва ҷамъбасти дар дарси забон ва адабиёти тоҷик (аз таҷриба).

Мавзуи 8. Хусусиятҳои фарқкунанда дар муносибати босалоҳият ба таълим.

Муносибат ва хусусиятҳои раванди таълим. Хусусияти муносибати омӯзгор- хонанда. Доништан ва дар амал татбиқ кардани хусусиятҳои фарқкунанда дар муносибати босалоҳият ба таълим. Ташаккули маърифатии хонандагон дар муносибати босалоҳият ба таълим. Баланд бардоштани масъулиятнокӣ ва маърифатнокии хонандагон. Унсурҳо ва навъҳои фарқкунандаи муносибати босалоҳият ба таълим

Дарси амалӣ. Шиносоӣ бо унсур ва хусусиятҳои муносибати босалоҳият ба таълим. Доништан ва дар таҷриба дуруст истифода бурдани унсурҳои фарқкунандаи муносибати босалоҳият ба таълим. Шунавандагон дарсҳои намунавиро аз фанни забон ва адабиёти тоҷик омода намуда ,

Мавзуи 9. Тафаккури интиқодӣ дар раванди дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик.

Маълумот дар бораи мафҳуми интиқод ва тафаккури интиқодӣ. Дар амал татбиқ намудани тафаккури интиқодӣ ва ҳаллу фасл намудани масъалаҳои таълимӣ. Санъати

муҳокимаронӣ. Тафаккури интиқодӣ ва озодандешӣ. Пешниҳоди андешаҳои нав ва рад намудани андешаҳо бо далелҳо.

Дарси амалӣ. Таҳлили байтҳои шеърҳои классикӣ ва асоснок намудани андешаҳои шахсии худ.

Мавзӯи 10. Истифодаи усулҳои ғаёл ва интерактивии таълим (УФИТ) дар раванди дарс.

Усулҳои ғаёл (ҳамғаёл) ва зухуроти он дар таълим. Муқоисаи усулҳои ғаёли таълим ва усулҳои анъанавӣ. Муайян кардани бартарӣ ва камбудии усулҳои ғаёл ва анъанавӣ. Мавқеи аёнӣтаро дар муносибати ғаёли омӯзгор ва хонанда. Кор бо усулҳои «Кластер», ҷадвали «Инсерт», «Диаграммаи Венн», диаграммаи «Чӣ тавр?», диаграммаи «Барои чӣ?», «Т-нақша», “Ангезиши зеҳн”, “Шаршара”, “ММД”, “Синквейн”, “Пешгӯӣ”, “Ист”, “Блиц-пурсиш”, “Таваққуф”, “ФТА- фикр кун, табодули андеша кун”, “Харитаи баромад”, “Суол ба муаллиф”, “F-5” ва ҳоказо.

Истифодаи бозиҳои шавқовар. Муаммоҳо, чистонҳо ва зарбулмасалҳо. Аҳамияти истифодаи усулҳои ғаёли таълим дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик. Кор бо матнҳои китоби дарсӣ, ҳамчун шакли ҳавасмандкунӣ ба омӯзиш. Мақсади асосии истифодаи усулҳои ғаёли таълим:

- гирифтани дониши саҳеҳ ва мукамал;
- беҳтар гардидани сифати дарс;
- мустақилона ифода намудани фикру ақида;
- мулоҳизарониҳои боандешона ва ҳоказо.

«Ҳучуми фикрӣ» – яке аз намудҳои усули ғаёли таълим.

Аҳамияти усулҳои ғаёли таълим дар донишандӯзии хонандагон.

Дарси амалӣ. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба истифодаи усулҳои ғаёл (ҳамғаёл)-и таълим дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик. Ёдовар шудан аз бартарӣ

ва камбудихои усули номбурда дар ҳои таҳсилоти миёнаи асосӣ ва умумии маҳал.

Пешниҳоди шунавандагон доир ба роҳҳои дониши васеъ ва саҳеҳ гирифтани хонандагон тавассути усулҳои фаъоли таълим (аз таҷриба).

Мавзӯи 11. Методикаи омӯзиши фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфҳои 5-6. Роҳу усулҳои ташаккули қобилиятҳои маърифатии хонандагон дар таълим. Тарзи таълими фанни «Забони тоҷикӣ» дар синфи V. Роҳҳои омӯзиши боби «Фонетика» (овозшиносӣ) ва имло. Маълумот дар бораи фонетика. Ибора, ҷумла ва ҳелҳои онҳо. Сараъзо ва аъзоҳои пайрави ҷумла. Ҷумлаи хуллас ва тафсилӣ. Ҷумлаҳои чидааъзо. Ҷумлаҳои дутаркиба ва яктаркиба. Мухотаб. Маълумоти умумӣ дар бораи ҷумлаҳои мураккаб. Нутқи айнан ва мазмунан нақлшуда. Муродиф (синоним) ва мутазод (антоним). Ҳамгунаҳо (омонимҳо). Маълумоти умумӣ дар бораи ҳиссаҳои нутқ. Исм ва вазифаи он дар ҷумла. Исмҳои ҷинс ва ҳос, шахс ва ғайришахс, моддӣ ва маънӣ, кул ва ҷузъ. Феъл ва вазифаи он дар ҷумла. Шахс ва шумора дар феъл. Замонҳои феъл. Сохти феълҳо ва ҳ.

Тарзи таълими фанни «Адабиёти тоҷик» дар синфи номбурда. Маълумот дар бораи адабиёти шифоҳӣ (фолклор). Маълумот дар бораи афсона. Панду андарзҳои адибони классикии форсу тоҷик – Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ ва диг. (ҷамъ – 21 адиб). Истифодаи усулҳои интерактивӣ. Тарзи баёни дарс. Тарзи пурсиши дарс. Тарзи ҷамъбасти ва мустақкамкунии дониши гирифта. Тарзи пешниҳоди вазифаи хонагӣ.

Тарзи таълими фанни «Забони тоҷикӣ» дар синфи VI. Такрор ва ҷамъбасти маводи синфи V. Аломати тире ва ноҳунак дар нутқи айнан нақлшуда. Маълумот дар бораи ҳиссаҳои мустақили нутқ. Шарҳи мавзӯҳои боби «Нутқи мурағаб».

Тарзи таълими фанни «Адабиёти тоҷик» дар синфи VI. Роҳу усулҳои таълими боби «Адабиёти шифоҳӣ» (суруду тарона, рубоиву дубайтӣ ва ҷистон). Тарзҳои таълими бобҳои «Унсурулмаолии Кайковус» ва диг. (ҷамъ – 18 нафар). Истифодаи усулҳои интерактивӣ. Роҳу усулҳои баланд бардоштани қобилиятҳои маърифатии хонандагон дар ҷараёни таълими фанни забон ва адабиёти тоҷик.

Дарси амалӣ. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба мавзӯи «Методикаи омӯзиши мавзӯҳои фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфҳои 5-6. Навиштани тақризи ба китобҳои дарсии забон ва адабиёти тоҷик дар синфҳои 5 ва 6. Роҳу усулҳои ташаккули қобилиятҳои маърифатии хонандагон дар таълим.

Мавзӯи 12. Методикаи омӯзиши фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфҳои 7-8. Такрор ва ҷамъбасти маводи синфи VI. Усулҳои нутқ. Зарф ва навҳои он. Зарфҳои тарзи амал, миқдору дараҷа, замон, макон ва сабабу мақсад. Сохти зарфҳо. Калимаҳои соҳавӣ ва шевагӣ. Маълумот дар бораи ҳиссаҳои номустақили нутқ. Пешоянд ва пасояндҳо. Роҳҳои таълими мавзӯҳои боби «Нутқи мураттаб».

Тарзи таълими фанни «Адабиёти тоҷик» дар синфи VII. Маълумот дар бораи насри ривоятӣ (достони «Бӯрондухт ва Искандар» аз «Доробнома»-и Абӯтоҳири Гарсусӣ ва афсонаи «Хиёнатӣ аъробӣ» аз «Ҳазору як шаб»). Омӯзиш мероси адабии Заҳирии Самарқандӣ, Абулқосим Фирдавсӣ ва диг. (ҷамъ – 20 нафар). Шухрат ва мақоми ин адибон дар миқёси адабиёти ҷаҳонӣ.

Тарзи таълими фанни «Забони тоҷикӣ» дар синфи VIII. Такрор ва ҷамъбасти маводи синфҳои V-VII. Фонетика ва имло. Калима ва таркиби он. Морфология (сарф). Синтаксис (наҳв) ва аломатҳои китобат. Сараъзоҳо – асоси грамматикӣ ҷумла. Мубтадо, хабар, хабарҳои феълӣ ва номӣ. Аъзоҳои пайрави ҷумла. Тарзи омӯзиши боби «Нутқи мураттаб».

Тарзи таълими фанни «Адабиёти тоҷик» дар синфи номбурда. Адабиёти тоҷик ва марҳалаҳои инкишофи он. Адабиёти асри X. Роҳҳои омӯзиши ҳаёт ва ҷаҳолияти Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ ва диг. (ҷамъ – 16 нафар). Таърихи пайдоиши дostonҳои «Лайлӣ ва Маҷнун». Хати сюжет, мавзӯ ва ғояи асосии дostonҳои ҳамноми Низомии Ганҷавӣ, Бадриддини Ҳилолӣ ва Шамсиддини Шоҳин. Роҳу усулҳои ҷаҳоли таълими дostonҳои «Лайлӣ ва Маҷнун» дар муассиса. Шакли таълим дар дарсҳои адабиёт (таълим дар асоси дostonи «Хусрав ва Ширин»-и Низомии Ганҷавӣ).

Дарси амалӣ. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба мавзӯи «Методикаи омӯзиши мавзӯҳои фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфҳои 7-8». Шарҳу маънидод намудани роҳу усулҳои таълими мавзӯҳои услубҳои нутқ, зарф ва навҳои он, сохти зарфҳо, калима ва таъбирҳо, ҳиссаҳои ёридиҳандаи нутқ – аз фанни «Забони тоҷикӣ» ва омӯзиши ҳаёт ва ҷаҳолияти адибони китоби дарсии «Адабиёти тоҷик» барои синфҳои 7-8 (аз таҷриба). Навиштани тақриз ба китобҳои номбурда.

Мавзӯи 13. Методикаи омӯзиши фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфи 9-10. Тарзи таълими фанни «Забони тоҷикӣ» дар синфи IX. Такрор ва ҷамъбасти маводи синфҳои V-VIII. Маълумоти умумӣ дар бораи ҷумлаи мураккаб. Роҳҳои таълими ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва тобеъ. Аломати китобат дар ҷумлаи мураккаби тобеъ. Ҷумлаи мураккаби бепайвандак. Хелҳои ҷумлаи пайрав. Ҷумлаҳои пайрави ҳол. Ҷумлаи мураккаби пайвандакдор. Маълумоти умумӣ дар бораи забон. Хат ва пайдоиши он. Сабабҳои дигар шудани хат (алифбо). Роҳу усулҳои омӯзиши боби «Нутқи мурағаттаб».

Тарзи таълими фанни «Адабиёти тоҷик» дар синфи номбурда. Вазъи сиёсӣ, иҷтимоӣ ва адабӣ дар асрҳои XIII-XIV. Роҳҳои омӯзиши ҳаёт ва ҷаҳолияти Саъдӣ Шерозӣ ва диг. (ҷамъ – 16 нафар).

Тарзи таълими фанни «Забони тоҷикӣ» дар синфи X. Такрори баъзе нуктаҳои муҳимтарини маводи синфҳои V-IX. Роҳҳои омӯзиши имлои ҳарфи **й**. Ҳарфи **ӯ** ва имлои он. Ҳодисаҳои фонетикӣ. Аломати сакта (**ъ**) ва имлои он. Имлои исм ва сифат. Феъл ва имлои он. Шумораву ҷонишин ва имлои онҳо. Зарф ва имлои он. Пешоянду пасоянд ва имлои онҳо. Пайвандак ва имлои он. Имлои ҳиссаҷа ва нидо. Одоби муошират. Ҳуҷҷатҳои расмӣ.

Тарзи таълими фанни «Адабиёти тоҷик» дар ин синф. Адабиёти тоҷик дар нимаи дуҷуми асри XVI ва асри XVII. Роҳҳои омӯзиши ҳаёт ва эҷодиёти Абдураҳмони Мушфиқӣ ва диғ. (ҷамъ – 14 нафар). Таҳлили корҳои амалӣ.

Дарси амалӣ. Фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон доир ба мавзӯи «Методикаи омӯзиши фанҳои забон ва адабиёти тоҷик дар синфҳои 9 ва 10». Навиштани тақриз ба китобҳои дарсии синфҳои 9-10.

Мавзӯи 14. Роҳҳои омӯзиши таҳлили ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва тобеъ. Маълумоти умумӣ дар бораи ҷумлаҳои мураккаб ва фарқи онҳо аз ҷумлаҳои сода. Хелҳои ҷумлаи мураккаб: пайваст ва тобеъ; пайвандакдор ва бепайвандак. Маълумоти умумӣ дар бораи ҷумлаҳои мураккаби пайваст. Ҷумлаи мураккаби пайваст ва муносибати маъноии ҷумлаҳои таркиби он. Ҷумлаи мураккаби пайваст бо пайвандакҳои пайи ҳам, хилофӣ ва ҷудой. Нақши аломати вергул дар ҷумлаҳои мураккаби пайваст. Оҳанги талаффузи ҷумлаҳои мураккаби пайвасти пайвандакдор. Шинохтани ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва хелҳои он дар матн. Риоя намудан ба тарзи талаффузи хелҳои ҷумлаҳои мураккаби пайваст. Вобаста ба хели пайвандакҳои пайвасткунанда (пайиҳам, хилофӣ, ҷудой) тартиб додани ҷумлаҳо.

Маълумоти умумӣ дар бораи ҷумлаҳои мураккаби тобеъ. Воситаҳои алоқаи ҷумлаи мураккаби тобеъ. Ҷойи сарҷумла ва ҷумлаи пайрав. Оҳанги талаффузи ҷумлаҳои мураккаби тобеъ. Мавқеи вергул дар ҷумлаҳои мураккаби

тобеъ. Хелҳои ҷумлаи пайрави таркиби ҷумлаи мураккаби тобеъ. Ҷумлаи мураккаби тобеъ бо якчанд ҷумлаи пайрав (ҷумлаи пайравашон бар шарҳи як аъзо ва ё аъзоҳои гуногуни сарҷумла омадаанд). Ҷумлаи пайрави чида ва паи ҳам дар таркиби ҷумлаи мураккаби тобеъ. Фарқияти ҷумлаҳои мураккаби пайваст аз ҷумлаҳои мураккаби тобеъ. Шинохтани ҷумлаи мураккаби тобеъ, донистани аломатҳои барҷастаи он (аз рӯйи пайвандакҳои тобеъкунанда, дорои сарҷумла ва ҷумлаи пайрав будан). Тартиб дода тавонистани ҷумлаҳои мураккаби тобеъ вобаста ба пайвандакҳои асосие, ки ин ё он навъи ҷумлаи пайравро ба сарҷумла алоқаманд мекунанд. Сарфаҳм рафтан ба моҳияти тобишҳои маъноии пайвандакҳо дар алоқаманд намудани ҷумлаи пайрав бо сарҷумла. Роҳҳои омӯзиш ва таҳлили ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва тобеъ.

Дарси амалӣ. Шарҳу тавзеҳ додани ҷумлаҳои мураккаб. Аз ҷумлаҳои сода тартиб ёфтани ҷумлаҳои мураккаб. Фаҳмонидани хелҳои ҷумлаҳои мураккаб (пайваст ва тобеъ пайвандакдор ва бепаивандак). Риояи талаффузи хелҳои ҷумлаи мураккаби пайваст ва тобеъ. Фарқи ҷумлаҳои мураккаби пайваст аз ҷумлаҳои мураккаби тобеъ. Роҳу усулҳои омӯзиши таҳлили ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва тобеъ дар раванди дарси забони тоҷикӣ (аз таҷриба). Таҳлили якчанд ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва тобеъ ва шарҳу маънидод намудани онҳо.

Мавзуи 15. Роҳҳои омӯзиши ҷинсҳои адабӣ, умумият ва фарқияти онҳо.

Маълумоти умумӣ дар бораи таърихи пайдоиши ҷинсҳои адабӣ (ар. ҷинс – зот, қавм). Се ҷинси асосии асарҳои адабӣ: эпос; лирика; драма. Эпос (юн. – дoston, ҳикоя, суруд) – яке аз ҷинси асосии адабиёт. Лирика (юн. лира – номи асбоби торноки мусиқии Юнони қадим) яке аз ҷинсҳои адабие, ки фикру ҳиссиёти аз воқеа ҳосилшударо тасвир мекунанд. Аз рӯйи мазмун ба гурӯҳҳои зайл тақсим

шудани асарҳои лирикӣ: а) лирикаи сиёсӣ; б) лирикаи фалсафӣ; в) лирикаи ахлоқӣ; г) лирикаи ишқӣ; ғ) лирикаи пейзажӣ; д) лирикаи иҷтимоӣ. Драма (юн. – ҳаракат, амалиёт) – мавзӯи асарҳои сахнавӣ. Гуногунии жанрҳои драма: драма, трагедия, комедия ва ғ. Дар драма тасвир ёфтани мушкилоти ҷиддӣ ва мураккаби ҳаёт ва муборизаи басо тезу тунди мардум. Инъикос ёфтани муборизаи шадиди қувваҳои инқилобӣ ва зиддиинқилобӣ дар драмаи Ғанӣ Абдулло ва Шамсӣ Қиёмов «Тӯфон».

Жанрҳои бадеии намудҳои насру назми эпикӣ: латифа, масал, афсона, қисса, фелетон, новелла, очерк, ҳикоя, повест, ёддошт, роман, роман-эпопея (чангнома); қиссаи манзум (баллада), романи манзум, достони қаҳрамонӣ. Намудҳои лирика. Жанри лирика: манзума ва лирикаи сиёсиву иҷтимоӣ ё шахрвандию публитсистӣ, лирикаи фалсафӣ, ахлоқӣ ё панду насиҳатӣ, лирика ва дostonҳои ишқӣ, дostonҳои лиро-эпикӣ ва ғайра. Шаклҳои шеърӣ лирика: ашӯлаю суруд, фардиёт, мустазод, ғазал, қитъа, рубой, маснавӣ, мусаллас, мураббаъ, мухаммас, мусаддас, қасида, дoston ва ғ. Намудҳои асосии драма: фочеа (трагедия), мазҳака (комедия), драма.

Дарси амалӣ. Шарҳи мафҳуми ҷинсҳои адабӣ. Ҷинсҳои муҳим ва асосии асарҳои адабӣ. Намунаҳои ҷинсҳои адабӣ. Роҳу усулҳои омӯзиши ҷинсҳои адабии эпос, лирика ва драма – умумият ва фарқияти онҳо дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи асосӣ ва умумӣ (аз таҷриба). Бо мисолҳо фаҳмонидани ҷинсҳои адабӣ ва шарҳу маънидод намудани умумият ва фарқияти онҳо.

Мавзӯи 16. Таълими баҳрҳои арӯз ва рукнҳои солими он дар дари адабиёт.

Маълумот дар бораи баҳрҳои арӯз. Рукнҳои солими арӯз (фаълун, фоилун, мафойлун, фоилотун, мустафъилун, мафъълоту, мафоилатун ва мутафоилун). Баҳрҳои арӯз (ҳазач, рамал, раҷаз, мутақориб, мутадорик, қариб, музорей, мушокил, ҷадид, хафиф, мучтасс, сарей, мунсарех,

муқтазаб, тавил, мадид, басит, вофир ва комил). Мафҳуми ҳиҷо, ҳиҷоҳои дарозу кӯтоҳ, якуним ҳиҷо. Вазифаи ҳиҷо дар назм ва наср.

Дарси амалӣ. Шиносонидани шунавандагон бо баҳрҳои арӯз, таҳлили порчаҳои шеърӣ ва муайян намудани баҳрҳои шеър. Азёд ва тақтеъ кардани кардани мисраъҳо ва байтҳои шеърӣ .

Мавзӯҳои иловагии алтернативӣ

Мавзуи 1. Тарзи омӯзиши ҳаёт ва эҷодиёти адибони муосир, олимони фарзандони фарзонаи халқи тоҷик.

Вазъи зисти шоирон ва адибони муосир . Дастовардҳои шоирон, олимони нависандагон ва дигар фарзандони фарзонаи миллат. Саҳми Садриддин Айнӣ, Абулқосим Лоҳутӣ, Мирзо Турсунзода, Ҳабиб Юсуфӣ, Лоик Шералӣ, Ҳоҷи Хусайниатдар Кангуртӣ, Мирсаид Миршакар, Мумин Қаноат, Гулназар Келдӣ, Убайд Раҷаб ва дигарон дар рушди адабиёти тоҷик.

Рукни муҳими таълими адабиёт ба ҳисоб рафтани зиндагиномаи адибон. Шинос намудани шунавандагон бо таърихи адабиёти муосири форсу тоҷик.

Дарси амалӣ. Вазифаи шунавандагони КТИ ҳангоми омӯзиши ҳаёт ва фаъолияти адибони муосири форсу тоҷик. Шарҳи мероси адабии онҳо. Роҳи усулҳои ифоданок қироат намудани осори боқимондаи адибони номбурда. Шарҳи маънидоди ашъори адибони номбурда (аз таҷриба).

Мавзуи 2. Тарзҳои гузаронидани таҳлил ва намудҳои он (фонетикӣ, морфологӣ ва синтаксисӣ).

Талаботи асосӣ ба дониш ва малакаи омӯзгорон:

–**аз фонетика ва графика:** мафҳуми фонетика, ҳелҳои овоз, бадалшавии овозҳо, аломатҳои хат, муносибати овоз ва ҳарф, алифбо, фарқи садонокҳо аз ҳамсадоҳо, ҳамсадоҳои ҷарангнок ва бечаранг, ба ҳиҷо ҷудо кардани

калима, мувофиқи талаботи меъёри забони адабӣ талаффуз кардани калимаҳо;

–**аз лексика:** лексика, маъноӣ лексикӣ калима, таснифоти калима аз ҷиҳати маъно (синоним ва антоним), сермаъноӣ калима: маъноӣ асли ва маҷозӣ калима, шарҳи маъноӣ лексикӣ калимаҳои маъмул, маъноӣ лексикӣ ин ё он калима дар ҷумла, кор кардан бо фарҳанги забони тоҷикӣ;

–**аз калимасозӣ:** калимасозӣ чиро меомӯзад?, ба асоси бандак ҷудо шудани калима, таркиби асосӣ калима, муайян кардани асос ва бандак калима, муайян кардани таркиби асос, таҳлили таркиби калима;

–**аз морфология:** таърифи ҳиссаҳои нутқ (мустақилмаъно ва ёридиҳанда), шинохтан ва фарқ кардани ҳиссаҳои омӯхташудаи нутқ, аломатҳои морфологияи ҳиссаҳои нутқ, фарқ кардани аломатҳои доимӣ ва лаҳзаинаи онҳо, таҳлили морфологияи ҳиссаҳои нутқ, сохтани калимаҳо, шаклҳои феъл, тарзи сохта шудани сифати феълӣ ва феъли ҳол ва амсоли инҳо;

–**аз синтаксис:** фарқи ибора аз ҷумла, аз ҷумла ҷудо кардани ибораҳо, ёфтани асоси ҷумла, сохтани ибораҳо аз ҳиссаҳои омӯхташудаи нутқ, фарқи ҷумлаи сода аз мураккаб, хусусиятҳои саръазо ва аъзоҳои пайрави ҷумла, хусусиятҳои аъзоҳои ҷидаи ҷумла, фарқи мубтадо аз хабар, хусусияти ҷумлаҳои нутқи айнан ва мазмунан нақлшуда, фарқи нутқи айнан нақлшуда аз диалог, таҳлили синтаксисии ҷумлаҳои сода ва мураккаб, тартиб додани ҷумлаҳои сода, мураккаб ва ҷидааъзо, дуруст интиҳоб кардани калима дар ибора ва ҷумла, ибораҳои сифати феълӣ ва феъли ҳол, риоя кардан ба оҳанги талаффузи ҷумлаҳо, муайян кардани калимаҳои тобеъшаванда ва тобеъкунанда, хусусиятҳои соҳти ҷумлаҳои сода ва мураккаб, воситаҳои алоқаи ҷумлаи пайрав бо сарҷумла, хелҳои ҷумлаи пайрав, муносибати маъноӣ ҷумлаҳои содаи таркиби ҷумлаи мураккаби беаъво, вобаста ба матн ва жанри матни интиҳобгардида муайян кардани хелҳои гуногуни ҷумлаи мураккаб, равшану возеҳ хондан ва

талаффуз кардани хелҳои гуногуни ҷумлаҳои сода ва мураккаб ва ҳоказо.

Дарси амалӣ. Маълумоти мухтасар дар бораи навҳои таҳлил (таҳлили фонетикӣ, таҳлили морфологӣ ва таҳлили синтаксисӣ). Ҳангоми таҳлил риоя намудан ба қоидаҳои маъмул. Роҳу усул ва тарзҳои гузаронидани таҳлили фонетикӣ, морфологӣ ва синтаксисӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи асосӣ ва умумии ҷумҳурӣ (аз таҷриба).

Мавзӯи 3. Педагогикаи хонандамеҳвару омӯзгормеҳвар ва моҳияти онҳо. Нақши омӯзгорони фанни забон ва адабиёт дар синфхонаи хонандамеҳвар. Фарқияти асосӣ педагогикаи омӯзгормеҳвар ва хонандамеҳвар. Роҳҳои омӯзиш. Омӯзиши якҷоя. Макони мусоид барои азхудкунии донишҳо.

Дарси амалӣ. Шунавандагон доир ба педагогикаи хонандамеҳвар ва омӯзгормеҳвар маълумот гирифта, аз таҷриба мисолҳо меоранд. Тамошои навори видеоӣ ва муҳокимаи он.

Мавзӯи 4. Эссе ва роҳҳои омӯзиши он дар муассиса. Тарзи навиштани эссе. Эссе – иншои хурд. Баёни таассурот ва андешаҳои шахсӣ, ғоя ё сухан (гуфтор)-и адیبону олимон, шахсиятҳои намоёни сиёсӣ ва дигарон дар эссе. Мақсади навиштани эссе. Сохтори он – андешаҳои муаллиф, тезис ва далелҳо (воқеаҳо, падидаҳои ҳаётӣ) ва хулоса.

Масъалагузорӣ (ё гузаштани савол) дар сарсухан: «Меҳоҳам доир ба ин масъала андешаамро баён кунам» (агар эссеи шахсӣ ё субъективӣ) бошад. «Моҳияти масъалаи гузошташуда аз чӣ иборат аст?», «Чаро ин мавзӯ муҳим аст?», «Ман ба ин андеша розӣ шуда наметавонам», «Ман ба ин андеша розиам» ва ғайраҳо.

Таъкид дар хулоса: «Аз таҳлили мавзӯ чунин хулоса бармеояд, ки ...», «Ман ба чунин хулоса омадам, ки ...». Аз нуқтаи назари мазмун ба чунин гурӯҳҳо тақсим шудани эссе: философӣ, адабӣ - танқидӣ, таърихӣ, бадеӣ, бадеию

публиксистӣ ва ғайраҳо. Ҳаҷми эссе. Мавзӯҳои он. Пайдарпай ва фикрронии мантиқӣ, рабти сухан, далелҳои мувофиқ, сарсухани диққатҷалбкунанда, хулосаи дилчасп дар эссе. Бо усули публиксистӣ («яъне очерк») навиштани он. Тарзи навиштани иншо, диктант, нақли хаттӣ ва арзёбӣ намудани онҳо.

Мавзӯи 5. Роҳҳои ташаккули салоҳиятҳои забонӣ ва иртиботӣ дар раванди дарс. Мафҳуми салоҳиятҳои фанӣ ва асосӣ дар таълим. Салоҳиятҳои дар таълим. Марҳилаҳои ташаккули салоҳиятҳои забонӣ ва натиҷаҳои таълим. Салоҳиятҳои иртиботӣ (коммуникативӣ) ва ташаккули қобилияти корбурди забон дар муошират. Муносибати мушаххас ба таълими салоҳиятнокӣ.

Дарси амалӣ.Шунаванадагон фарқиати салоҳиятҳои забони ва иртиботиро аз худ намуда, аз таҷриба намунаҳои меоранд. Таҳияи дарсҳои ва ташаккули салоҳиятҳои забонӣ ва иртиботӣ.

Мавзӯи 6. Нақш ва вазифаҳои кабинетҳои таълимӣ дар таълими фан.

Принсипҳои асосии ташкили кабинет. Таҷҳизонидани кабинет, ба нақшагирӣ ва ташкили қори кабинет (амсоли: а) ҷо ба ҷогузориҳои асбобҳои аёнӣ; б) тартиб додани гӯшаи китобҳо; в) гузаронидани ҷашнвораҳои адибон ва олимони шинохтаи ҷумҳурӣ, инчунин муаллифони китобҳои дарсӣ; г) ташкили гӯшаи дафтарадорӣ; ғ) ташкил кардани гӯшаи «Хусни хат» ва ҳоказо), роҳҳои ғанӣ гардонидани таҷҳизоти кабинет, ташкили дарсҳои ва машғулиятҳои беруназсинфӣ. Сохтани овезаҳои (плакатҳои), шиорҳои, намоишҳои. Тартиб додани гӯшаҳои «Имлои нави забони тоҷикӣ», «Савтиёти забони тоҷикӣ», «Грамматикаи забони тоҷикӣ», «Намунаи ҳуҷҷатҳои расмӣ-коргузорӣ», «Забоншиносони маъруфи тоҷик», «Адибони классикии форсу тоҷик», «Адибони адабиёти муосири тоҷик», «Адабиётшиносони маъруфи тоҷик» ва Ҳ. Истифодаи воситаҳои техникаи таълим дар тайёр намудани намоишҳои. Истифодаи самараноки таҷҳизоти кабинет.

Талаботи умумӣ доир ба ташкили машғулиятҳои таълимӣ.
Талаботи умумӣ доир ба таҷҳизонидани кабинети фаннӣ.
Талаботи умумӣ доир ба истифодаи воситаҳои аёнӣ ва
воситаҳои таълимии техникӣ. Истифодаи маводи маҳал дар
самаранокии таълиму тарбияи хонандагон.

Дарси амалӣ: фикру ақида ва андешаҳои шунавандагон
доир ба мавзӯи «Нақш ва вазифаи кабинети таълимӣ дар
таълими фанҳои забон ва адабиёти тоҷик». Нақли ташкили
кори кабинет, нақша ва таҷҳизонидани он. Тартиби ташкили
гӯшаҳои кабинети таълимӣ ва ҷобачогузори маводи
ҷамъшуда. Навиштани маъруза оид ба мавзӯи «Нақш ва
вазифаи кабинети таълимӣ дар таълими забон ва адабиёти
тоҷик» (аз таҷриба).

муҳокимаи он.

**Мавзӯи 7. Ҳуҷҷатнигорӣ дар фанни забон ва адабиёти
тоҷик.** Асноди меъёрӣ ҳуқуқ дар фан. Шинос шудани
шувандагон бо ҳуҷҷатҳои меъёрӣ.

Дарси амалӣ: шунавандагон ҳуҷҷатҳои зеринро ба
монанди эълон, тавсифнома, санад, дархост, протокол ва
дигар ҳуҷҷатҳо аз таҷриба менависанд.

РҶЙХАТИ АДАБИЁТ:

1. Абдусамади Мулло. Методикаи таълими адабиёти тоҷик. – Душанбе: «Ирфон», 2014. – 400 с.
2. Аминов С. Забони тоҷикӣ. Китоби дарсӣ барои синфи 7. – Душанбе: “Маориф”, 2019, 272.с.
3. Аминов С. Забони тоҷикӣ. Китоби дарсӣ барои синфи 8. – Душанбе: “Маориф”, 2020, 256 с.
4. Аминов С. Забони тоҷикӣ. Китоби дарсӣ барои синфи 10. Душанбе: “Маориф” 2018,224 с.
5. Аминов С., Ниёзов Ф.,Муҳиддинов Қ ва дигарон. Стандарти фанни забони тоҷикӣ ва роҳнамои омӯзгор(синфҳои 5-9).Душанбе- 2012, 92 с.
6. Анварӣ С., Мирзоев А.А.Ғаффоров. Забони тоҷикӣ. Китоби дарсӣ барои хонандагони синфи синфи 6-уми муасисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ. – Душанбе, 2020.232 с.
7. Асозода Х., Кӯчаров А. Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи 11. – Душанбе: “Маориф”, 2018,400 с.
8. Афсаҳзод А. Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи 8. – Душанбе, 2001.
9. Бобомуродов Ш.,Сабзаев С.,Набизода С.Забони тоҷикӣ. барои хонандагони синфи 5. Душанбе: Маориф,2018, 250 с.
10. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. – №10. – С.8-14.
11. Забони адабии ҳозираи тоҷик (лексикология, фонетика, морфология). Қ.1. – Душанбе, 1973.
12. Забони адабии ҳозираи тоҷик. (Синтаксис). Қ.2. – Душанбе, 1975.
13. Зеҳнӣ Ф., Бақозода Ҷ. Сарфи забони тоҷикӣ. – Душанбе, 2010, 250 с.
14. Камолиддинов Б. Забони тоҷикӣ. Китоби дарсӣ барои синфи 11. – Душанбе: “Маориф”, 2018, 256 с.

15. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 05.10.2009.№ 553.
16. Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ (Қарори ҲҚТ аз 30.06.2021, №262). – Душанбе, 2021.
17. Қурбонов М. Инкишофи нутқ дар дарсҳои забони модарӣ. – Душанбе, 1988.96 с.
18. Қурбонов Х.Абдувалиев А., Шарофиддинов Н.,
19. Маҳкамов С. Бозиҳои шавқовар дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик. - Душанбе, 2008. – 25 с.
20. Мирзозода Х. Таърихи адабиёти тоҷик. Китоби 1. – Душанбе, 1987.
21. Мирзозода Х. Таърихи адабиёти тоҷик. Китоби 2. – Душанбе, 1989.
22. Мухторӣ Қ.Роҳнамои фанни забони тоҷикӣ барои синфи 5-ум.Душанбе:Маориф.2017.,84 с.
23. Наимбоев С. Таълими шеър дар. – Душанбе, 1982.
24. Ниёзов Ф., Зиёев М., Алиев А. ва диг. Маҷмуи модулиҳо оид ба низоми таълими салоҳиятноки. – Душанбе, 2016. 400 с.
25. Олимова Ф.Методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷик дар такмили ихтисос.Душанбе-2010, 77 с.
26. Рустамов Ш. Мушкилоти синтаксис. – Душанбе, 1988.
27. Рустамов Ш. Таснифоти ҳиссаҳои нутқ ва мавқеи исм. – Душанбе, 1972.
28. Раҳматов Б. Китоби дарсӣ барои синфи 6. Душанбе: “Маориф” 2014,192 с.
29. Сатторзода А. Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи 8. – Душанбе: “Маориф” 2018.320 с.
30. Тарз ва воситаҳои омӯзиши ғаҷол: дастури амалӣ (мураттиб Мирзоева Ф.) – Душанбе, 2006.88 с.
31. Тоиров У., Солеҳов М., Шарифов Р. Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи 7. – Душанбе, 2018. 288с.
32. Тошбоева З. Ниёзов Ф.Такмили маҳорати педагогии омӯзгорони фанҳои забон ва адабиёти тоҷик.Душанбе, 2010,71 с.

33. Тошбоев З.Ниёзов Ф.Маводи ёрирасон барои курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорони фанҳои забон ва адабиёти тоҷик. Душанбе- 2010, 71 с.
34. Тоиров У., Солеҳов М., Ширинзода Н.Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи 10. – Душанбе, 2018, 336 с.
35. Хоҷаев Д., Зикриёев Ф., Саломов М., Забони тоҷикӣ. Китоби дарсӣ барои синфи 9. – Душанбе: “Маориф”2018.184 с.
36. Хоҷаев Қ., Абдувалиев А., Шарафиддинов Н., Раҳматов Б. Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи 6. – Душанбе, 2010.230 с.
37. Шербоев С. Методикаи таълими забони тоҷикӣ. – Душанбе: «Бухоро», 2014.
38. Эмомалӣ Раҳмон. Забони миллат-ҳастии миллат. Қисми I. -Душанбе.,-2020.431с.
39. Эмомалӣ Раҳмон. Забони миллат-ҳастии миллат. Қисми II. -Душанбе.,-2020.431с
40. Манбаъҳои интернетӣ

Ба матбаа _____ супорида шуд.
Ба чоп _____ иҷозат дода шуд.
Андозаи 60x84 1/16. Ҷузъи чопии шартӣ _____
Теъдод _____ нусха.